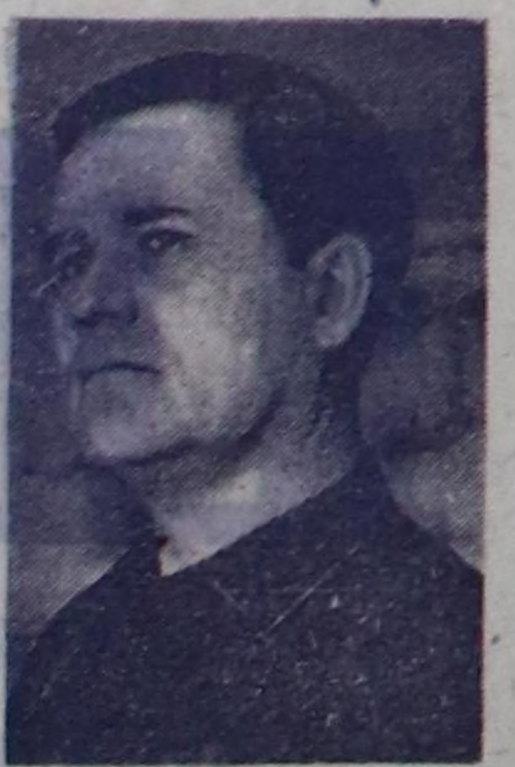

БЕДИК НЕГЕЛДЕГЕ ДҮҮШТҮР

Партийжи амыдырал

ХООЧУН
БҮДҮРҮЛГЕЧИ

Эрнест Альбертович Русман Кызылдың амыдырал хандырылган комбинатынын иди кылдыр мастерскызында амылдап турар. Оң амыдыралында дыма хей чылдары бо буюрлуге чер-биле сырып холбошкан. Он сес чыл амыг уенин иштинде амылдап келген мастерин ады коллективте суратты. Оң дугайында эш-өрү чоргааралдык чыгыг сөстөрүн чугаалар.

Эрнест Альбертович бодуну херезн эки билер. Кылыр ишке бузуурелди. Он кезээде сөглзэн сөзүн коллектив кезигунеринин мурнунга тудуп шыдаар.

Эрнест Русман — иди кылдыр мастер. Он хорражыларга чад идиерини даарар берип турар. Бо амыла улуг нарын чүвө чок шыкка кылдыр сагындар, ынчалза-даа чачыл, мергежил чайгар негетинер.

Он амылдап турар чери коммунал, амыл-агынын буюрлуге болганда, чатып алычкыларын арасында калдыг амыл-агынын, негелде-чагыларын кижи чогул! Ынчангыс чатыг бурузун оларнын сөткүл-агынынга таарыштыр кылдыр апар.

Бодуну шилеп алган мергежилге ынчалык, куш-амылга чогалдыкы хамаарылга кан элчег улуну ажыр кууседирине дуздалап турар. Оң кылган амылы кезээде эки шынарлы-биле ылгалдыг.

Эрнест Русман тоску беш чылдын шиттирлуге ушун чылдында хуузуна бедитин хуузалгени алган. Ленинни юбилей медальдык эдилекчи, хоочун амылчын Эрнест Русман Октябрьдин социалист Улуг революциянын 56 чыл юнга уткуштур социалисттик чарыкка кириш-лишкан, эртен он айларнын планын 102,3 хууга куусеткен. Даандырган амыл-херектик харысалганын эки билер мастерге коллективте эш-өр чоргааралык.

Д. САЛЧАН.

ЧУРУНТА: Бүдүрүлгенин хоочуну Э. А. РУСМАН.

А. МОНГУШТУН ФОТОУ.

ПАРТИЯНЫ үндөдөп тургузуп тура, В. И. Ленин хамыктык мур-нунда оон саны эвес, а составын шилеп, бажыг тургузуп, эрге бодуру парти-нын хуузалганын дайыч аргалын болгаш кужа то-дардыр дээрин, айтыл тур-ган. «Партияга кезигун боду-рун айтырылган дугайында билишкн эне-мланты-биле тодараттыгын турар ужу-рут» деп, В. И. Ленин айтып чорган. Ленинч чанымды элеришкан, партия бодуну составын шилеп алычкы-ларын кичигейткен төвүгө тургузуп, оон идея болгаш ор-ганизм талазы-биле сырып каттыжымшын бажыг-лаарын, партия организаци-ларын шилеп алычкы улам ийди сайырагашында-ла, оларын масса-биле ха-рызалган бажыгларын эрге-жиг чугула чүүл кылдыр кө-рүп келген болгаш көрүд-дас турар.

Ажылчын агыннын, холхоз-чу тараачыларын болгаш совет итигелешчинин эи дээр төлөзөдөн партияга чангыстап шилеп алычкы эки-жигер болгаш анык комму-нист-биле ажылды күштел-дир дугайында СЭКП-ниң XXIII болгаш XXIV съезде-ринин база Топ Комитеттин оон дараазында болгусан Пленумдарын айтышкы-нарын куусетпешкан, райо-нуң партия организацилары СЭКП-ге кирип турарларын политиктиг, моральдык болгаш амыл-агыжы мөзү-шнарла-

рыг бугу талазы-биле өр-көн көрүп, олардан улам шы-гыг негелдерин салып турар аларган. «Партия докумен-терин солдурган дугайында» СЭКП Топ Комитетинин 1972 чылдың май Пленумунун док-ументи районун партия ор-ганизациын составын би-жылгаар талазы-биле ханы бо-дан кылган ууг амылда кал-барыгынга идиин берген.

О негелдерег дүштүр партияга шилеп алычкыны соалгу уеде чангыс ай то-дарыг ут-шылган болу берген. 1969 чылда СЭКП кезигуну-нун кандидатына 62 кижини хуузалган алган. Оларын чүгө-дө 56 хуузу ажылчылар бол-гаш колхозчулар турган бол-за, 1972 чылда 47 кижини кан-дидатка хуузалган алган, олар-дан ажылчылар болгаш кол-хозчулар 55,3 хуу болуп ту-рар, а бо чылдың 9 айларын-да хуузалган алычкыны көр-гө, партияга хуузалган ал тур-арларын шилеп алычкы соал-составын улам болуп тур-ары, тодараттыгын. Партияга хуузалган алганга 30 кан-дидаттын иштинде ажылчылар болгаш колхозчулар 76,6 хуу-зу, азы бүгү хуузалган алган-нын кайы хире белеткен алган-ны партиоганизация билеп, ал-о-ларын мөзү-шнарларын иди тодарыгга частыгыр бол-гаш дараазында идиин берип ту-рар. Ол партияга хуузалган алган анык коммунисттер Маска Ооржак, Шорлак Оор-жак, Ирина Ондар болгаш өскө-дө азы буюрлугенин мурнакчыларын одурунда

ректери сайгарып көөрүнүн практикаын райком бюрзу-нунга чугаалагып көргөн. 1973 чылдын дүргүзүндө 36 ком-мунист мурнунда оонаган хемчеглерин ында дүжүргү-лз болгаш партияга сагыл-ла-чурун хажытканы дээр 15 коммунист партия тала-зы-биле хемчеглерин хуузал-кен.

Районун партия организаци-намы анык коммунист-биле амыл-агыж кичигейткен иди-ни, партияга дайычкы-нын бажыгларын-биле оларга 3 школаны организаци-на. Оон-биле кады партия активинин школы доктаамал ажылдап, орта партия органи-зациаларын секретарылар болгаш орадакчылары, парт-бюж уауруучулары теоретиктиг болгаш практиктиг би-лини белилди турар.

Ынчалза-даа партияга ху-узалган алычкынын айтырын кыры-биле көр, рекоменда-циянын шынарлы кичигейт-салбас чоруктарынын түнелин-де СЭКП кезигунун чам-дык кандалдыгы азы кези-гунүгө кирип турарларын теория-биле чепсегендешчинин, ити билгенин деилеи кош-ка, хей-ини амылгыга иди-ни чангыс кичигейткен иди-ни лалерп турар. Чижээ, СЭКП кезигунүгө кандалат кылдыр «Чиря-Бажы» сов-хозта партияга хуузалган ал-гаш Б. Саар райком бюрзу-нунга сула белеткендиг келгенин көртүскөн. Шап идиик чижек-терин «Сут-Хол» совхозта партияга практикаданган база көрүп болур.

Районун партия организа-

Тываның херекчилер итигелелин буюрлуге комбинатынын амыл-ишчилери Октябрьдин социалист Улуг революциянын эртен 56 чыл юнга бедик көрсүзүлгөни чедип алыр дээр цехтер арасында социалисттик чарышты калбарт-кан.

Эш Н. Жернаковага уауруткан нога аймаа дузаар болгаш савалаар бригаданың кезигунерин ушун нарталда база бедик буюрунчулуг амылдап, буюрлуге планын ажыр куусетпеш, шилчип чоруу Кызыл вымелди болгаш өртенгит беленте чаалап алган.

ЭРГЕ-ХООЙЛУ ПРОПАГАНДАЗЫН ЭКИЖИДЕР

Совет итигелелин коммунизм-че бедитининин буюрлар-лап, чоуну амыдырал бай-далы хуузалган чүгө экижиг турар бо уеде социалисттик хоойлу-дурм эртен, көрү-нө-нү болгаш хей-ининин иди-ни чарыштыр болгаш чорук-тар-биле эртен чоруктар бол-гаш СЭКП Т.К. Президиум Дээди Советинин Президиум бол-гаш Министрлер Чөвүлдө хей-ининин чорук-чурун үр-дүр болгаш кем-херек үр-дүр чоруктар-биле демисел-ди күштелдир дугайында тускай шиттирлерин хуузал-ган. Оларда анык-бүрү эрге-хоойлу үрүшкүнүн баш бурунгаар болдурбас хемчег-лерин алычкы уауруучу-ларын, партия эге организа-циялар секретарыларын, комсомол профилел органи-зацияларын район чугула-лап алычкан.

«Билиг» итигелелин мур-нунда чугула бир согула— эрге-хоойлу чога пропаган-дазын. Ол пропаганда дай-чыгы, шил-халдакчы боуп, түс коллективтин амыл-агы-дырлы-биле ханы холбоалык болуп ужурайт.

Кызыл хоорайын дөктөр-дөр бо талазы-биле чам-дык амылдар чорук-кашын тос айларын өткө-дү көртүрүп турар. Эрге-хоойлу тематизинга бистин лекторлары-ныс 304 лекция, ителдиги кылган, 400 бөдөлүм чорук-кан. Тускай тематизинга база айтыр-харыштар кезээде 211 катал болган. Улуг-Хем-ның улуттук амыл-агы чегинде, Каа-Хемнин көмүр-дас разрезинде, № 2 АТБ-ге «Тыва тудуг» трестин «Кызыл тудуг» участогунга тос айлар

даш (разрез), Е. Антонов (сайгарыкка баазы) болгаш өскө-дө азы уеде «Кы-жи болгаш хоойлу» деп теле-журнал, «Идиин чоруктуу-дээр» деп радио-журнал докта-маз үнүп турар. Миллини амылдарынын организаци-ларга, буюрлуге черлерине барып турар, оларын эи иди-нигелдери 20—30 лекция-ларын номчаалар.

Хоорайда бодуну турар кем-херектерин 65—70 хуу-зу экижиг кичигейткен үгө-дө турар. Идиин болганда аргакчалык-биле демисел-ди калбартып чугула. Ын-чалза-даа бо талазы-биле лек-торлар дыма эвезил. Санитар-чырдыкшык бажыг болу лекторларын, кино тургуз-дуг хирезинде, аргакчалык-кага ууру демиселге кириш-пейн турар. Амы уеде «А-ноголь» кадыкшылдын дайы-ны деп лекцияларын чүгө-дө кеп санын иди-нигелдери лек-торлар—Н. Веселова, Г. Буга-ев, Ненашев дээр шыкка эи-чилер номчуп турар.

Эрге-хоойлу кичигейткен-дө, лекция пропагандазын хей-ини болгаш административ-ция талазы-биле хемчег көртү-зүп, салдар чедирери-биле ка-ды чорудары ажыгтыг. Оон чижээне хуулигар болгаш аргакчалык хей-ининин мур-нунга судатарын айтып кылдыр, иди сул болган. Эчи-ни аргакчалык хирезинде, дуга-йында лекция номчан. Милли-ни амылдарынын аргакчалык-кага кем-херек үгө-дөдөрүн-ге чедир чангыс бажы дээр-зэн шыкка чугулап турар. Оон соонда администрация болгаш хей-ини организациаларын төлөзөдөн аргакчалык-биле демиселди чорудар талазы-биле тодарыг согулааларын айтып турганар.

Итигелде чугаалаарга, чамдык амылдар бар-дас бол-за, эрге-хоойлу билиглерин пропагандалары бисте а-даа кошкан. Ону экижидер— бистин чугула согулаалык.

В. КУРГАНСКАЯ, «Билиг» итигелелин Кы-зыл хоорай организациаларын харысалгалык секретары.

Экономиктиг билиглерни— кижиле-бүрүзүнге КОМБИНАТКА КИЧЭЭЛ

Вторник хүнү, беш шак. «Тудуг кезектер» комбинаты-нын улуг корустарында амыл уламчылашкан— ий-ги ээлчег кирипкен. Ажылдан хостуг ажылчылар, инженер-техниктиг болгаш өскө-дө амылдары тус-тус өрзө-дөдө өөренири-биле олуруп-кан.

Бисте экономика өөренир тос школа бар бодур ийи— деп, комбинатта партия эге организациаларын секретары Петр Дмитриевни Курченко чугаалай-дыр. Олар бөгү шунтузу кичээлээр. Ам иди оларын кайы хире чымтал-ны эрлп көрүшкө келин— дээр үнүпүт.

Ажылчылар кеминер сто-ловаянын улуг залы. Иди оду-руг кылдыр улай салгалалк столдарын ол-бо талазында төрт шак кижилер, демир-жүүн белеткен, а-ра-зында оожум чугаалажы олурар. Пропандист арай-ла келгедик.

Балутун дарагы В. Пли-зина журналидга демдел-дөр кылды олур. Ында чүчү кичээлээр.

Дандыан көрөгө, дымак-чыларын составы илден бол-дус мастерлер, цехтер началь-никтерин орадакчылары, ээлчег инженерлер, механик-тер, шориджылар, бухгалтер-тер. Оларын ийи би-лин баа чангыс азы эвес 6 кластаа ортумак тускай эр-теме чедир. Ортумак эконо-мун чамдык амылдарынын иди дооскан кызы эвези-дас болза, арга-дүжүлганы бай-лак, амылга мергежил бедик. Ынчалза-даа оларга өрөдид-

гын хей кезин кичигейткен дуйнап, демделген ап олар. Катал ишталып айтырлар-дас бар.

Ынчалза-даа ийи-үш хире кижилер бар: харандык, сазы-ны-дас чок, чугаалап чүвени диниар-дынашас, арасында болуа көрүшкөн олар. Олар чүчү дээр келген ол? Өөренир, билиглер чедип алыр дээр бе, азы кичээлге олуршкан ат-ты болуп дээр бе? Болар дээр ортумак эконо-мун амылдарынын, буюрлуге-ниң командирлеринде, өрө-диге идиин хаммаарыла-лы болуп болза, амылчын-нардан амыл, өрөдидге дуга-йында канчап негелде тур-гузыл?

Пропандисттин тайылбыр-лап турар теманы бедик эес. Ынчалза-даа дайычкылар оны итигелдип алыр дээр кижилер олар. Олар кичи-гер тайылбыр кылдып турган, семаляры, формулаларын амылдары. Ынчалза-даа бир эес оларын баш бурунгаар улуг плакаттар кевирлг кылдыр белеткен алган болза, эи болуп турган ийи— чангыс сабырдыг ийи, бижик чет-пелдиги турар.

Оон амыла пропагандист формулалар бижик турда, чамдыктарын комбинаттын байдалына дүштүр санап, сайгарып боор деп кижилер болор олар. Чижээ, буюрлуге-де механизациянын деилеи чү-ге санап болбазы! Маалаз чүгө ийи сан; шунту амыл-агы чангыс санга оон иштин-де механизация-биле амыл-дап турарларын саны херек

АЖЫЛДАВЫШААН, ӨӨРЕНИП ТУРАП БИС

Миллини амылдарынын бодуну дүзүлгөни дүрүм ду-гаар темпиг негелдешти дүштүр мергежилди, бедик кул-турту дүштүрүп, бедик аны-агай-ла эртен-биле аныа апар. Ынчангыс оон куусе-дө иди турар амылдын оонага байдалы оон харысалгалык болгаш тургуштур, шычы бо-дур, эртен-техника болгаш мергежил амыл-агы бугу та-лазын амыл белеткендиг бо-дур негеп турар. Миллини аныгарын калдарын шилеп алычкы, белеткээрине, таарыштыр тургузырга, кижилерине бедик негелдешти тургузуп турар.

Партиянын, күрүшкөн ол негелдешти долау-дас куусе-дирине биргэ ээлчеге мил-лини амылдарынын өрө-диге негелдешти болгаш тускай белеткелдиге бугу кичээлгэ салгыган. Оон амында мил-лини амылдарынын шынар составы чылал-ла экижиг, бо-дур оон бистин рес-публиканын миллини органи-зация хаммаарыштыр көрүп болур.

Бистин офицер составынын хей кезин тускай болгаш бистин дээр эртенгит амыл-дары болуп турар. Ол дээр ССР-нин Иштинки ректер министрствозунун дээр өрөдидге черлерин, партия-нын дээр школаларын, аны-

